

„ПРОСВЈЕТА“.

Тако се зове друштво, које се основало ове године у Босни и Херцеговини рад потпоре Срба ђака из Босне и Херцеговине. То је друштво нашло топла одзива у својим крајевима и има већ три своја управна одбора у Сарајеву, Мостару и Бањалуци. Уписали се до 15. октобра о. г. 8 добротвора, 219 утемељача и 1054 помагача, у самој Босни и Херцеговини, те су из тога издали већ за ову школску 1902—3. годину 21 штипендију и 9 потпора ђацима различних средњих и великих школа, који се уче у Босни, Херцеговини и Аустро-Угарским вишим школама.

Из крајева Аустро-Угарске монархије нема то друштво ни једног члана, ма да правила друштвена, одобрена од земаљске владе, одобравају то.

С тога је друштво у својој седници главног одбора у Сарајеву од 18. септембра о. г. бр. 132. умолило мене потписаног, да се примим поверенства тога друштва за Нови Сад и околину, чега се примам и умољавам поједине имућније грађане и грађанке овога места и околине као и корпорације, да се упишу код мене за чланове тога хуманог и просветног друштва.

Чланова има три врсте: а) *добротвори*, који једном за свагда приложе или завештају најмање 500 круна; б) *утемељачи*, који у једанпут или у 15 месечних obroка приложе 150 круна; в) *помагачи*, који улажу у друштвену благајну по 60 потура (30 новч.) месечно.

Сви чланови имају једнака права у скупштинама.

Наша паћеничка браћа у Босни и Херцеговини заслужују, да им помогнемо, да дођу до својих образованих синова и кћери, а ја стојим на услузи да посредујем за то.

У Новом Саду, 24. новембра 1902.

Аркадије Варађахих,

управитељ српске више девојачке школе
и повереник „Просвјете“.

ДВЕ НОВЕ ЖЕНСКЕ РАДЕНИЧКЕ ШКОЛЕ

Наше су Српкиње бистра ума, проицава духа, племенита срца, практична погледа. То се најбоље огледа на њиховом друштвеном раду у задругама преко и с ове стране.

У прошлом броју донели смо у главним цртама, шта је створило „Женско Друштво“ у Београду, а слична подuzeћа изводе и друштва у Нишу, Крагујевцу и Шапцу, а незаостају у добру ни подружине, које су развиле своја анђелска крила по свим окружним варошима у Србији.

И овострани наше Добротворне Задруге развијају све живљу делатност. Најпре су ограничиле свој делокруг само у правцу доброчинства, кад су материјално појачале, оне су и просвету народну подупрле дизањем забавишта и давањем потпоре за више и стручно образовање женског и мушког подмлатка.

Загребачка задруга покренула је мисао и дала прву основу за српску народну вероисповедну школу, а данас се дичи још и својим интернатом; сомборска је похвална са свог алумнеума, карловачка својим предавањима, бечкеречка, кикиндска, новосадска, панчевачка и многе друге својим забавиштима, а у најновије доба прегле су Панчевкиње и Кикинђанке, па за њима и Новосаткиње, да поред досадањих својих прегнућа засаде у својим срединама и раделичке школе за одраслије девојчице. Новосаткиње намеравају, да уз оваку школу отворе и школу за кување и остали домазлук, те да то буде уједно почетак за спремање млађих за наше друштво и наше имућније домове.

Све то показује, како наше добре Српкиње мисле и раде за бољу срећу свога народа, а показује и како брзо схваћају дух времена и потребе народне.

Друштвена струја нашега доба ударила је привредним правцем. Наше су Српкиње осетиле ту струју и ево отпочињу у свом делокругу и по својој снази да стварају земљишта, где ће се народни подмладак спремати за тај привредни позив. Та појава одаје наше Српкиње да имају све оне врлине, које смо у почетку навели.

Да овако суде о њима и други наши интелегентни људи види се из „Грађанина“ и „Народног Гласника“, панчевачких и кикиндских листова, који пропраћају отварање ових школа, а које доносимо овде значаја и угледа ради.

„Грађанин“ говори:

Ми смо у листу нашем већ споменули, да је наша Српска Женска Добротворна Задруга прегла, да своју племениту замисао, којом се већ од годину дана носи, оживотвори и оствари. Добра мисао иште почека. И ево, што Задруга смислила, то и учинила. — Кућа је женски свет, а пословица народна вели: не стоји кућа на земљи, већ на жени. Ако је домаћица, жена, мати, не само образована те и школована и лепим вештинама упозната, већ ако је свесна свога правога позива, да јој у кући ваља разумно радити, газдовати, штедити, онда кућа и домазлук јој, може опетати и напредовати.

Велики део домаћих неприлика, рђаво газдинство, несретни породични односи и породичне рушевине потичу са неразумног газдинства, које највише терети жену домаћицу. Тамо, где је домаћица вредна, радена, где уме сама да понајирече потребе домаће подмири, те новац не издаје узалуд и не троши у бесмислице, тамо виђамо напретка и добра.

Да би се дакле и нашој женској омладин пружила прилика и после свога школовања, већином теоретског, да се у газдинству и нарочито домаћој привреди поучи и извезба, те да стече себи потребита искуства, вештине и знања, да у домазлуку јој њезину, својим вредним рукама и својих млађих, привреди кући наша Добротворна Задруга *ствара женску раденичку школу*. Отварањем ове школе, Задруга оживотворава замисао великог пријатеља српске женске омладине покојног Дра Ђорђа Натошевића.

Покојни нам главни школски референт Баба Натошевић, кад год се у нашој средини бавио, непрестано је дизао свога гласа и говорио и препоручивао, да је поред српске више девојачке школе потребито још и *раденичка школа*, којој би био задатак и смер, да доврши оно и допуни, што је виша женска школа започела, а што она по своме збијеном наставном плану није могла учинити и извести. — Ових овако корисних школа раденичких, какву је мисли Задруга 1. јануара идуће године отворити, имаде

у Швајцарској и Немачкој, а има их и у нас у Угарској — Пешти, Сегедину и Темишвару. — У троједној краљевини овим радничким школама, које они тамо називају „стручним“, поклања велику пажњу и сама земаљска влада, отвара их где год само може, па и у мањим местима. Тако се така „стручна“ школа налази у Земуну, Сремски Карловцих и у Мајуру. — И Србија има своје радничке школе, које врло лепо напредују, а све су оне постале иницијативом Београдске Женске Задруге. Најстарија им је Женска Радничка Школа у Београду, а има их у Нишу, Крагујевцу, Крушевцу, и по другим местима.

Само у нас Срба у Угарској није таквих школа до сад било. Да су те и такве радничке школе врло потребите, неће бити од потребе много доказивати, јер прилике наше и месне и опште, свима нам у довољној мери доказују потребу ових школа и да се не позивамо на веће и културније народе, који су ту потребу одмах чим су је осетили и извели и доскочили им. У нас овде у Панчеву, по тако званом „леровима“ било је увек пуно и прецуно српских девојчица; почевши од покојне тета Персе, па до најновијих „шнајдерица“, наше су девојчице врвиле по тим „леровима“, да уче шити, кројити и остало по домаћу привреду и потребу нужно; како је пак свуда ту било, и шта, и какав резултат, нећемо испитивати. — Толико стоји и толико нам је искуство посведочило, да то лутање по „леровима“ у многим случајевима није било повољно по нашу српску женску омладину, и најмање корисно. Ако су нешто баш и користиле се мало у раду, та корист и то умење није стојало у доброј пропорцији моралном страном јер девојчице наше, долазећи у тим заводима са свакојаким елементима у додир, научиле су много што шта, без чега би могле комотно бити. — Кад све ово и много друго узмемо у обзир, онда се можемо само радовати, што је мисао о покретању Женске Радничке Школе у нас ухватила корена и нашла у Задрузи женској моћну заштиту, да је иста отвори и подигне. — Наша је пак дужност свију, да од своје стране све и сва учинимо, да ова *Женска Радничка Школа* постигне своју сврху и намену, а да то може бити, ваља сви да је својски пригрлимо и потпомогнемо. — Цел ове Женске Радничке Школе биће на прву месту та, да *расшурену српску женску омладину прикупи на једно место, под окриље и заштитиу доброг ока, срца и душе. У*

овој школи, у којој ће стручна и односно оспособљена снага деловати, *моћи ће ученице изучити најглавније гране женског ручног рада, нарочито и ионајглавније: кројење и шивење рубља и одела*; одраслије пак имаће прилике учити и лепе модерније послове и радове. — Али неће ова радничка школа, бити и остати само цигло на концу, шаву, машини, и шаљивом ћеретању и састанцима. Покретачи ове замисли, дају овој школи још лепшу намену, лепши вид, нешто што ће ову школу учинити и по ученице и по родитеље не само занимљивијом, већ дичном, племенитом и спасоноснијом. Ова ће школа бити у неколико продужење српске више девојачке школе, у којој ће ученице имати прилике у одмереним часовима, да се обуче у *рачуњу, кукарсиву, српској књижевности*, читању одличних *српских књижевних производа*, а положиће се пажње и о религиозном васпитању према добу ученица, па и конверзацији страних језика. — Већ то, даје овој школи вишег значаја и угледа, тако, да се слични овде заводи неће моћи мерити с њоме. Ми овим дакле упозоримо наш српски свет, и апелујемо на свест родитељску, да о овој школи поведе свога најозбиљнијег рачуна и да јој поклони свесрдне љубави и пажње, како ишту интереси што бољег образовања у привреди наше женске омладине.

„Народни Гласник“ у Вел. Кикинди пропраћа своју школу овим речма:

И опет један леп успех и опет једно смишљено дело. Важна, по наш живаљ значајна установа доби живота.

Вел.-кикинђска Добротворна Задруга Српкиња отворила је Радничку Школу 1. априла ове године. То је учинила ћутке, скромно, тек покушаја ради. Од тога времена стекла је до вољно искуства, утврђена је у уверењу да је така школа веома потребна. С тога је у ванредној скупштини својој, која је одржана 2. новембра п. н. к. утврдила правила за ту школу, изабрала је одбор који има да води бригу за ову школу и постарала се и за учитељицу.

Намера је Задрузи Српкиња да девојчице наше имају прилике где да изуче разноврсне ручне радове, од најпростијих до најзаплетенијих, шав хаљина и белог рубља. те да буду cadre у својим домовима само потребне предмете готовити; осим тога намерава Задруга Српкиња овом школом да изучи повећи број сиромашне деце, која ће ручним радом моћи заслуживати, те себе и породицу своју издржа-

вати. Обе [намере су лепе и племените. Задруга Српкиња је учинила и спремила све што је за Раденичку Школу потребно, а сад стоји до наших породица да ову корисну установу својски пригрле и потпомогну. У одбору су који има да води бригу о овој школи, гђе: Нина *Пешровићка* председница Задруге Српкиња, Сида *Пачу* потпредседница, Евђенија *Баковљев* благајкиња, Зорка *Маринковићева*, Тереска *Веселимова*, Милица *Каранчева*, Даница *Ранкова*, Данка *Лотић*, Мара *Јовановић*, Наталија *Љијановићева*. Олга *Лаковић* и Јулка *Рус*. За учитељицу је постављена гђца Ковиљана *Недомачкова*, оспособљена учитељица ручних радова.

Познавајући чланове овог одбора и спремност гђе учитељице, имамо наде, да ће *Раденичка Школа*, под окриљем Задруге Српкиња, напредовати и за најкраће време оправдати наде које се у њу полагају.

*

У овој школи има сада 12 бесплатних сиромашних ученица од којих 8 изучавају шав хаљина а 4 шав рубља и разне везове. По правилнику број бесплатних прве године може да буде 30, а даље све по 20 годишње. Учење траје 3 године. Ово су редовне ученице. Приватне су ученице оне, које плаћају месечно по 4 круне а изучавају коју врсту рада хоће. Сада се у Раденичкој Школи налазе 5 машина за шав. Приватних ученица има сада 9. За кратко време биће изложени радови из ове школе, од најпростијих до сложенијих и тежих, те ће грађанство имати прилике да види и процени шта се и како се за ово врло кратко време радило.

Чинимо пажљивима и *околна* места на ову установу. И они је могу помоћи, — а и њихови интереси биће овде заштићени.

ЊОЈ.

Спевао Рудолф барун Мандини Вилденхајнеки.

Гђе су...

Гђе су оне румен руже
Што их савих Теби душо,
Гђе су они рајски часи
Што их некоћ млад сам куш'о.

Гђе су оне слатке рјечи
Којима ми срце оте,
Гђе су оне бајне очи
Пуне чара и љепоте.

Давно, давно увенуле
Већ су румен руже оне
Давно, давно с рајских часа
Душа ми у очај тоне.

Давно, давно угасле се
И те твоје очи пламне,
Давно, давно жедне усне
Шуте ми сред раке тамне.

ДА СЕ РАЗМИСЛИМО.

Веома је интересантно што је у том погледу донео пре неки дан мађарски лист „*Будимешти Хирлаи*“ о мађарским приликама, и држимо да ће бити од користи, ако то прочитају и наши читаоци, па нека примене и на наше прилике.

Тај лист вели:

„*Велика већина наше омладине поласи наше универзитете и технике једино за то, да добије диплому, која ће свршена ћака после, у животу, да храни. У другим државама није само то задатак високих школа. Н. пр. у Енглеској деца имућнијих индустријалаца стичу диплому на универзитетима а за тим се враћају у радњу свога оца, да је већом својом образовањем, развијеном интелигенцијом и већма дисциплинованом вољом још боље унапреде.*

А код нас у Угарској? Једва има примера да син богатог трговца или индустријалца стече диплому, па онда да настави посао, што му га је отац започео. Код нас и они младићи, који су рођени и васпитани у срећнијим приликама, улазе у редове оних својих другова, који ни на што друго не могу рачунати но на какву службу, и боре се са њима очајно за живот.

У Будимешти има око 500 адвоката, који својом дипломом не могу да заслуже хлеб насушни. И има их, који су са дипломом у џепу принуђени да врше посао, до кога су могли доћи и без те дипломе, а и таких, који су у своје зрело доба, са дипломом у џепу, спали на то, да их њина породица издржава! Па они многи адвокати, који годинама не могу да плаћају

такеу за адвокатску комору, зар не жале изгубљену своју младост, године, које су страћене у узалудном, пропалом раду или тачније речено — нераду.

„А је ли потребно да говоримо о лекарској струци? Или да спомињемо чиновничке јаде?

„Веома је жалосна појава, да онај који код нас сврши, и ако тешком муком, четири грађанске школе, већ држи да је стекао право да живи од свог душевног рада и захтева, да га рачунају међу интелигенцију. Друштво му и даје овај ранг због чега овом полуобразованом човеку постаје истина онолика колику има један обичан послужитељ, но друштвене су му дужности оне исте какве су и у господина човека. И он неће и не може да часно живи као какав послужитељ, но воле да у уображеном „вишем“ положају кубури, и често чини проневере, краде, да би могао играти улога господина. Има ли примера да се решио на физички рад онај, који је свршио четири разреда средње школе? И ако има зато можда примера, има их за цело веома мало.

„А сад да видимо, како је у том погледу н. п. у Немачкој. У огласима Берлинских, Хамбуршких и Келнских, па и других листова видећете, на крају школске године, како огроман број младића, који су добрим успехом положили испит зрелости, траже место у специјалним или

другим радњама као — шегрти. И они у таким радњама не траже да науче књиговодство или да стекну подобност коресподента, него баш иду да стекну практичну трговачку вештину, да се усаврше у простом трговачком раду, у саобраћају с публиком, у набављању робе и т. д. Укратко они се труде, да постану у сваком погледу печени трговци.

„И немачка трговина има да захвали једино овом образованом средњем сталежу, што се нарочито у сразмерно кратком времену, откад је створена уједињена Немачка, овако исполински развила. Јер кад би и Немац тражио „душевног“ рада и звања, као што га тражимо ми, онда би, нема спора, Немачка у економском и политичком погледу још и данас била онде, где је н. пр. Аустрија“.

У даљем свом разлагању вели „Будапешти Хирлап“, да је и „недостатак предузимачке воље опште зло, и да кукавички страх од борбе за живот гони многе младиће да одлазе у чиновнике. Нико не мисли на то да нешто извојује својим трудом и промућурношћу, него већином само тежи како ће нешто лако добити“.

*

Ето, тако тај мађарски лист. *Зар није то за нас, Србе, добра наука!?*

„Будућност“ од 1900.

ДИЈЕТЕ НА УМОРУ.

(Андерсен).

Како ми је тешко, о да знадеш, мамо,
Заспао бих слатко ја уз твоје груди, —
Јел' ти нећеш плакат' ? обећај ми само,
Да ме суза твоја из сна не пробуди!

Ох, како је хладно ... вјетар негдје хуче ...
Но у сну је слатко, баш ни мало зиме,
Чим затворим очи видим сјајне луче
И анђела много, много загрли ме !

Ти их видиш, је ли? гледај мамо мила!
Слушај како поју, глас им не престаје, —
Крај одра ми лете, видиш бјела крила,
Њима бога, је ли, та криоца даје?!

Све од цвећа шаре ... то нам анђо спрема
Да нас кити њиме — виђи, мамо виђи!
А зар таких крила у дјечице нема,
Ил' ће пошље они тек у гробу нићи!

Немој ми ручице притискати јако,
И на мокро лице нагињати к себи!
За вас горим мамо, немој мила тако,
Никада се с тобом раставио не би!

Ах, мамице доста, доста, не плач' више!
Врло ми је тешко, шум и звоно звони ...
Очи потамњели, — анђели све ближе,
Ко ме то цјелива, мамо јесу л' они?

Ник. Ст. Љубиша.

Д О П И С.

Бос Дубица. Добротворна задруга Српкиња у Бос. Дубици славила је о. г. своју другу славу, свог друштвеног патрона, Успеније св. Богородице, и док је звоно огласило службу бојју народ је поврвио у цркву, а највише чланови задруге; они су радосно хитали у св. храм, знајући да ће после св. Богослужења бити водица и резање колача, те је црква била дупком пуна света старог и младог. При освећењу чинодејствовао је г. Марко *Поивовић*, коњички парох. После св. Богослужења светила се водица и резан је свечарски колач.

После резања колача изјавише неке госпође да су вољне дати прилог, да се купи за задругу икона Успенија св. Богородице, и да се иста стави у дворани где одбор држи седнице и за

тили час скупи се 20 круна, те ће наша дворана за идући састанак бити украшена светитељском сликом друштвеног патрона.

После подне се искупила омладина уз своје старије на уговорено место на теферић, где се частило, певало и играло, по нашем старом српском обичају све до мрака те онако весело певајући сви корпоративно одпратисмо гђу председницу до њезиног стана где им она свима од срца благодари. Из овога се види да ова задруга ужива поверење свога грађанства, да је потреба била за оваку установу, јер се наш свет купи и збира око својих цркава, својих слава и улева се тим снага у његову душу за више и узвишеније циљеве. С.

ДУХ ВРЕМЕНА . . .

Прошла лета црква их је света
Савезала до црнога гроба.
И у срећи шта им тад процвета
Задрхташе њихна срца оба.

А гле данас, шта се ово чује?
Он ће једном, она другом крају!
Свако за се срећу нову снује,
А заједно? . . . Заједно се — кају.

— булбуц.

РАД ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

Нови Сад.

Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња имала је 9. (22.) новембра о. г. своју редовну одборску седницу под председништвом своје начелнице г-ђе Јулке *Радовановићке*.

Пошто се оверили записници од прошле одборске седнице и скупштине Савеза Добротворних Задруга, известио је перовођа, да је задруга изјавила породици пок. др. Јована *Пачуа* своје саучење на што је одбор решио, да уведе тугу у записник за тим врлим покојником и добротвором. Известио је даље, да је питомица Јулка *Миловановићева* предата на науку гђи Катарини *Павловићки*, кројачици на учење с тим, да ју за годину дана изучи шву и кроју женског одела. Пролог Драг. Илија који је био уступљен овд. срп. девојачкој школи на употребу, враћен је натраг. — Додељен је божићни дар од 10 кр. г-ђи Јелени Добреј бив. овдашњој учитељици рада, и удовој гђи Јелени Живановићки и умољена је начелница, да и ове године по своме увиђењу додељује божићну милостињу овдашњим

сиротим старицама од своте, која је у те цели одређена; а г-ђе: Марина *Завишићка*, Љубица *Моловићка* и благајкиња г-ђа Анка А. *Пајевића* умољавају се, да у оквиру своте од 400 круна заодену за св. Николу најсиромашнију децу из српских осн. народ. школа и варошког забавишта из IV. четврти. — Пошто се појавио озбиљан кунац за друштвену кућу, решено је да се поднесе предлог идућој редовној главној скупштини, да прода кућу, ако добије повољну цену, пошто у овом стању не одговара кућа потребама и мерама друштвеним, које се мислиле завести. — Како је и ова година протекла без забаве друштвене, изузимајући ону, што је дата у почаст Савеза Добротворних Задруга, решено је, да се идућих месојеђа приреди четврти дан Божића игранка, а доцније дилетантска представа с концертом без игранке у корипет друштвене благајне. Прву ће забаву спремити начелница с одбором, а другу подначелница с ужим пододбором.

Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња имала је своју одборску седницу 15. (28.) новем-

бра о. г. под председништвом своје начелнице г-ђе Јулке *Радовановићке*. У овој се седници после образложења председнице и перовође, одустало од приређивања игранке на четврти дан правосл. Божића, као што се било решило у у прошлој седници, јер би приређивањем те игранке отишло преко 400 круна нашег српског новца у туђе руке, а питање је би ли се још толико могло прикупити чисте добити за добротворне цели. С тога је решено да се путем наше јавне штампе овде позове наше грађанство да на цели одела за сироту школ. децу и на потпору сиротица приложе колико могу и без забаве. Концерат са дилетантском представом пак без игранке да се одржи у своје време, као што је решено у прошлој седници.

Овом приликом је заказана редовна главна скупштина задружна за недељу 12. (25.) јануара 1903. године у пола три после подне.

У истој седници је решено, да се донесе предлог идућој редовној скупштини, да овласти свој управни одбор, да спреми план и начин, како да се у току идуће године отвори овде радничка школа за женску децу, која би обухватила и рад за сваку домаћу потребу тако, да се не спремају ту само самосталне шваље и кројачице, него за све домаће потребе, као кување, спремање, неговање мале деце и т. д. како би одатле излазиле имућније као добре своје газдарице, а сиромашније као добре млађе за имућније домове.

Суботица.

„Добротворна Задруга Српкиња Суботичкиња“ одржала је 24. октобра о. г. своју редовну скупштину под председништвом г-ђе *Мице Јоце Т. Радића*, задружне подпредседнице. Ова седница сазвана је била за 20. октобар, али се због недовољног одзива чланица није могла одржати, но са жалашћу морамо констатовати, да и на други позив све се чланице нису одазвале, али зато је скупштина одржана без обзира на број присутних чланица, у смислу одређења друштвених правила. Овај слаб одзив чланица мора жалостити свака пријатеља оваких задруга, јер се овим очито показује, да ми, Српкиње, не схватамо узвишену задаћу нашег удружења. Та са тиме што смо уплатили своју чланарину принели смо само неку материјалну жртву на олтар свеопћег нашег добра, што смо и иначе, све Српкиње, као свесне кћери рода свога дужне чинити, али се од нас тражи,

да и иначе будемо учаснице у збору и договору, што се клони свеопћем напретку нашем. Наше задруге установљене су у народу нашем са нарочитом циљу; наше Српкиње удружише се и удружују се, да са мушкињем нашим заједно помогну развитак наш, да у свеопштој просветној борби на бојишту буду Косовка Ђевојка и да видају ране љуте на народном нам телу, а то чине и онда кад се сестрински разговарају и договарају о потпомагању свега онога, што помоћи иште Такови зборови и договори за нас Српкиње јесу најпогодније наше задружне скупштине, где у оквиру парламентарног реда имамо прилике да своје мисли изменимо и своју удружену снагу посветимо ономе, што ће удружењу — у народу нашем — угледа прибавити и чиме ћемо општу народну ствар унапредити. Ето нам поља за наше еманциповање! Но када ми овака наша удружења, која се ослањају на једино наша слаба плећа женска и у којима смо ми позване да развијемо своју делатност, не потпомажемо морално, онда некако показујемо, да не знамо одушевити се за узвишена дела. А овамо знамо да је Српкиња свагда била поносна љуба, која је делила са својим војном и добро зло, која се у народној радости радостила, а у жалости жалостила, али војна свога соколила, да не клоне у борби, но да се нада у Бога и помоћ Божију, јер племенита мисао његова погинути неће, никад ни довека! И нека је хвала милости Божијој, ево нас и данас још, крај свих зала, битишемо Зато Српкиње сестре, не клоните, не раздружујемо се, но пригрлимо удружење своје и настојмо, да ово не постоји само на хартији, но и у срцима нашим.

У скупштини узет је на знање извештај управног одбора о овогодишњем раду, даље је скупштина узела на знање, да су питомице ове Задруге, на име: *Душанка Димитријевић* учит. приправница II. год. и *Марија Букоров* припр. I. год. 1901-2 школску годину свршиле са добрим успехом, те им је Задруга поклонила свакој по 40 Круна. Уједно је за 1902-3. школ. годину истим питомицама и још *Милица Цурнић* припр. I. године, која је прошле школ. год. IV. разр. грађ. школе са скроз одличним успехом свршила, — одредила свакој по 100 Круна. Утврђен је прорачун за 1903. год. те је на располагање одређена свота у износу 1180 К. Одлучено је да се Задруга упише за редовног члана „Матице Српске,“ да се набави свечарска икона „Срете-није Господње.“

Задругарна.

У НОВЕМБРУ.

Ох тужна ли слика стоји
У природи сада,
Свом природом нека туга
Нека сета влада.

У шумици где је много
Грање обнажено,

Уљаник, 902.

Где чудна се песма чује
Стан' прислушај! — ено!...

То јесећи ветар нагло
Суво лишће тресе,
Осим њега нико живи
Лугом не чује се...

Исајије Митровић.

БЕДНИ БОЖИЋ.

Малени жижак са тамном светлошћу осветљује колебу. — Једна клупа и стари изломљени сандук је сав намештај у њој. У једном углу је банак, на коме су неколико изгорелих кромпира међу пепелом и гари. — У другом углу поред клупе — на којој жижак стоји — на слами, у прљаве крпе увијено, лежи једно девојче. — Пред њом седи бледолик човек са обореном главом. — А да слика буде потпуна на крају по стеље скупила се једна коза и гриска суву сламу.

Жижак је начињен од неке покварене масти, која шири по колеби непријатан задах. Девојчино лице је бледо, само на јабучицама се виде румене грозничаве пеге; очи су јој мутне. — И када од муке стење, човек скочи, а из груди му се отимље тежак уздах.

Мати! викало је дете, мати, куда си отишла; донеси ми мало хлеба, и кажи Боги, да ми донесе онаку лепу јелку, какву сам лане код Анициних видеља. Са онаким лепим анђелима и многим свећницима. Али ти си отишла међу њих, и нећеш да дођеш к' мени. О! кад би ми само донела јелку. Мати! мати! дођи натраг!

Бледи човек се стресао, скочио и истрчао у слободу.

Из долине, на крили побожности уздизала се песма и звук звона.

Ох, мислио је у себи човек, они тамо доле очекују рођење Искупитељево. Сиротом човеку је смрт Искупитељ.

Они тамо доле могу славити Искупитеља, дао им је свашта, што живот лаким чини. Али шта има он? Преко целе године ради у отровном рудокопу олова, лишен још и благотворних

сунчаних зрака. Изато добије од снахилука 56. пот. дневно. Ни на кромпир му није доста. А сада, на бадње вече нема дрва, нема хлеба, нема одела, дете му лежи у крпама болно, у хладној колеби. Није у стању пружити му ни коре хлеба, ни капи топла јела.

Свечани звук звона није му потресао душу, него га на против нападоше дивљи осећаји.

— Смрт је Искупитељ — шаптао је у себи.

Лане га је искупила, однела му је жену, саучесника у невољи, сада је пак за дететом пружила хладну руку. — Па нека га само носи! Бар ће се опрсетити земне невоље. Али последњу жељу ће му испунити, донеће му јелку из шуме. Та Творац је насадио по косама брега доста јела, а то није учинио само за љубав богатима.

Пошао је горе по смрзнутом снегу, горе, ближе врху брега, где су младе јеле са ињем посуте светлוצале у месечевој светлости. Светлост месечева пала је на бледо лице његово, и заиста мислио би човек да је то оличење глади и невоље. Пришао је ближе једној младој јели, и са сатаром ударивши је два — три пута, свали је на снег. Хтео ју подићи на рамена, када зашкриши снег за његови леђи. — Није се ушлашио, мислио је, да му се медвед приближује, а овај не напада људе без узрока. Али, када се окренуо и опазио на десет корака даљине надзорника снахилука и шуме, стресао се, а у очима му севнуо је дивљи плам.

Одједном га обузе мисао, да онај, који изобилно има свега долази сада, да га ухвати и казни за то, што својој болесној ћерци носи малу јелку из снахинске шуме. — Грчевито је стискао у руци нож. Када је пак пркосно уздигао главу, опазио је сјај једне велике звезде и у истом

тренутку чуло се побожно појање псалма, које је навештавало рођење Спаситељево.

Поноћни поветарац јавио је високим јелама, а ове, приклањајући се једна другој разносиле су вест, да се родио Назарјанин.

Бура дивљих страсти у души његовој наједном се стишала, и срце му омекло, као тврди снег на пролетњем сунцу.

Није мислио више ништа, само то, да га његов друг од горе између звезда гледа, како он, попут разбојника нож стиска у руци Пред душевним очима му појавила се одједном слика дома његова, дете његово где бунцајући у врућици лежи на крпама.

Бол је отворио изворе души, и сузе потеку уз бледо увенуло лице. — Са шепиром у руци понизно је стајао сада пред надзорником мајдана.

Овај, када је видео овог иначе суровог човека тако понизна, оружје своје пребаци на раме, и од сажалена, на пређе хладном лицу, појаве се прте милосрђа.

Познао је рудара, припао му ближе, мете му руку на раме и благим гласом рече: „Шта ти је Јоване? што ходаш у поноћно доба по спахинској шуми?”

Ђерка ми умире благородни господине, не могу да јој дадем топла јела, нити топла одела; хтео сам јој испунити бар последњу жељу, да јој однесем једну празну јелку.

Надзорника дубоко гану невоља и бол овога човека, и оне разлике, која је услед положаја и образовања између ова два човека постојала,

одједном нестале у души његовој, и почео је увиђати истину, да је сродна невоља и сродан бол у стању зближити људе.

Ђега није невоља, али бол га је отерао од куће. — Није могао код куће провести бадње вече. — Баш данас је година дана, како је изгубио своју ћерку. А он је тек могао да јој набави све, што се новцем набавити дало, али живота није јој могао купити. И сада, на бадње вече тако се осећао код куће, као у празном гњезду, из кога је изумрла песма и тичији цвркнут.

„Носи, носи Јоване јелку, па понеси и дрва за огрев.“ — И он сам поможе скупити једно бреме фашина, и заједно га однеше до земунице, која лежаше на подножју брега.

Болно девојче уморено врућицом спавало је поред козе, грејући се уз ову.

Надзорник скиде свој капут, и са њиме покрије девојче.

После једног сата пак дошао је до Јованове земунице са колима; донео је топлх хаљина, накита за јелку, хлеба, вина, меса, једном речју снабдео их је богато са храном, па и са новцем.

Јован је са благодарношћу и сузним очима љубио руке г. надзорника, а када је остао сам, пред врати земунице пао је на колена, склопио руке, и са највећом побожношћу и срцем пуним благодарности обратио се к' небу: — Ох велики Господе! посетио си о овом светом вечеру и дом беде и невоље, нека је слављено за то име твоје!

Са мађарског превела: **Вида.**

Б. — —

Ти мили, леги странче,
С далеких, јужних страна —
Ни не знаш, да те волим,
Већ много, много дана.

У дане оне срећне,
У доба мајских ружа,
Кад нам сјајна нада
Блиставе снове пружа.

Сустретох тебе једном...
Тужан си био чедо,
Незнани бол је пао
На твоје чело бледо.

Ја не знам само зашто:
И мог весеља честа,
У срцу моме туга
Од тада нађе места.

И од тад, од тад само,
Сећам се сете твоје,
И твога мила лика —
Премило добро моје.

Ти мили, леги странче
С далеких јужних страна.
Ни не знаш да те волим
Већ много, много дана. — —

Кринка Јакшићева.

Г Л А С Н И К.

Јавна молба. *Доброшворна Задруга Сркиња Новосажкиња*, одустала је и ове јесени од приређивања забаве у корист одевања сироте школске деце, из разлога, што би се тим начином извукло преко 400 круна из руку нашег народа и у име трошка отишло у руке непозваних. А да би се ипак потребна цел подмирила, решио је управни одбор, да овим путем умоли наше поштовано грађанство, да изволи приложити ко шта може у руке појединим одборницама, или непосредно самој начелници гђи *Јулки Радвановићки*.

Своју 70-годишњицу прославио је *Змај-Јова* 24. новембра о. г. скромно у кругу својих пријатеља. Наши сви листови поздравили су искреном честитком *Чика Јову*, којима се придружује и „Женски Свет“ и жели још много година добра здравља и добре воље *Чика Јови Змају*. Живео!

Нова женска задруга у Нов. Саду. Овде постоје три добротворне задруге: *Прва женска задруга*, која је у почетку била општа и састављена од госпођа свију вера и народности што постоје овде. Доцније се изврзла та задруга у чисто мађарско друштво с римокат. карактером и онда су поједине госпође других вера и народности почеле изостајати и мислити на своје удружење. Тако је поникла 1880. г. *Доброшворна задруга Сркиња*, а за њом и *Јеврејска женска задруга*. Прошлог месеца, 30. нов. по нов. скупио је у цркви овдашњи јеванђелички парох *Белохорски*, госпође своје вере и основали су четврту *Јеванђеличку* женску задругу са истим смером, коју имају и наша и остале оваке задруге у Н. Саду.

Верени. Гђица *Радмила Радловићева* из Нов. Сада, верила се с г. *Стеваном Бракусом*, проф. кандидатом из Беча.

Овдашњи трговац *Мирко Мирилов*, верио се с гђицом *Катицом Поповићевом* одавде. Сретно да Бог да!

Дубровачки родољуб *Сава Ђ. Омичиус*, венчао се с гђицом *Даницом Бубаловом*, 14. (27.) новембра о. г. Сретно!

Поздрав г. Николи Ђ. Вукићевићу. Гђа *Савка Суботићка* пропраћа 50-годишњицу просветног рада нашег школског ветерана, овим речима: „Сваки народ, који тежи за културним напретком, мора почети код детета. Домаће васпитање почиње у колевци, а школско образовање букваром. И највећи генији почели су „азбуком“. —

Слава српском пионеру на педагошком пољу, господину *Николи Ђ. Вукићевићу*!

Одликовани Срби. Г. *Штева Јовановић*, председник пештанске цркв. општине добио је од Њ. В. краља *Франца Јосифа I* наслов *дворски савешник*. Бивши министар у Србији г. *Др. Миша Вујић* и председник савета г. *Д. Маринковић*, одликовани су од Њ. В. руског цара *Николе II* лентом ордена белог орла. Министар спољашњих послова г. *В. Аншоновић*, генерал и први краљев ађутант г. *Лазар Петровић* и потпуковник, дворски маршал г. *Миливој Николајевић*, одликовани су лентом ордена св. Станислава; а краљев секретар г. *М. Пешронијевић* истим орденом другог степена.

Забаве *Доброшворна задруга Сркиња у Бос. Пешровцу* приредила је забаву у корист своје благајне на дан свога креног имена *Св. Параскеве*, са врло лепим програмом.

Доброшворна задруга Сркиња у Приједору приредила је 21. новембра о. г. приликом прославе свог креног имена *Ваведенија пресвете Богородице „Село“* у корист друштвене благајне. На селу том суделовало је тамошње српско православно певачко друштво „*Вила*“.

Четрдесетгодишњица. Гђа *Јулка Јовановићка*, супруга пок. српског уметника *Томе Јовановића* и члан кр. српског позоришта у Београду, прославила је 14. окт. о. г. своју 40-годишњицу глумовања. Живела!

Деца при укупима. Наша највиша аутономна власт за црквене потребе, наш *Св. Синод* решио је у својој последњој седници, да се деца из осн. нар. школе не могу повлачити на укупе и пратње, док не добију за то дозволу од родитеља дечијих, а општине су дужне да се побрину за певце при укупима.

Аница Брашованова, ћерка вршачког учитеља *Николе Брашована*, положила је минулог месеца свој испит на филозовском будимпештанском факултету с одликом. Живела!

Дејан Суботић, син наше сараднице и угледне госпође *Савке Суботићке* именован је од руског цара *Николе II* за гувернера *Манџурске* и врховног команданта *Пријамурске* војске. То је највиши чин војничког достојанства у Русији. Честитамо матери, која је родила и однеговала тако врена сина, што дичи цело Српство!

ЧИТУЉА.

† **Марија Милаш.** Уваженог богословског књижевника и врлог црквеног јерарха, преосвештеног епископа далматинског, др. Никодима Милаша, задесила је тешка жалост. У четвртак 21. о. м. рано у јутро упокојила се је, последије кратке болести, у дубокој старости његова врсна мајка Марија, која га је свом њежношћу своје материнске љубави као узданицу своју неговала, васпитала и цркви и народу поклонила. Божја је воља хтјела, да ова угледна и одлична старица испусти своју побожну душу у наручју својих најмилијих баш у свитање овогодишњег празника Ваведена, кад је имала да слави свој имендан а уједно и 83. рођендан. Бијаше она не само узор мајка него и узор домаћица, какве се данас ријетко налазе, која се је до пошљедњег часа живота свог једнако бринула о кући својој у епископском двору, и ушљед тога високопоштована, како од преосвештеног сина и љубљене кћери, тако и од унучади и све околине. Бијаше врло побожна хришћанка и срцем и душом одана светом православљу, а уз то ватрена Српкиња, која је свој народ одушевљено љубила и његовом се добру и напретку радовала. Српска сиротиња изгубила је у њој заштитницу и покровитељицу, јер је покојница помагала сиротињу, гдје јој се год давала прилика. Она је била најстарија чланица добротворне задруге задарских Српкиња све од постанка њена, и није ни једну прилику пропустила а да је не препоручи својој преосвештеном сину, којим се данас задруга по-

носи и поносом њега истиче као највећег добротвора свог. Колико је покојница била љубљена и поштована свједочи оно ошће и искрено саучешће којим је при погребу ожаљена. Сировод јој је био управо величанствен. Свечаном опијелу и сироводу присуствоваше Његова Преузвишеност госп Намјесник барун Хандел с поглавицама свих цивилних и војничких власти уз представнике разних мјесних друштава и велико мноштво штоватеља, пријатеља и знацаца без разлике вјере и народности, који су сви приступили једним осјећајем, да покојници укажу заслужену пошљедњу почаст. И добротворна задруга Српкиња учествовала је сироводу тим, што је у знак жалости своје за изгубљеном на вијекове милом задругарицом одредила, да је четири чланице поред одра допрате до гроба, а на самртни одар положила је и један диван вијенац у име признања и поштовања. Саучествујемо у глемој тузи преосвештеног госп. епископа Никодима и молимо се Богу, да прими покојницу у своје рајске насладе.

† **Милева Петровићка.** Камерална Моравица (Хрватска) имала је вазда добрих и одличних Српкиња. Међу тима је била и Милева *Петровићка*, која се упокојила 10. новембра о. г. у цвету младости своје, у 22. живота а 11. месецу брачног живота. Вечан јој спомен!

† **Пера П. Борђевић**, члан академије, саветник и председник књижевне задруге у Београду, упокојио се 18. новембра о. г. Човек заслужан за књигу и просвету. Слава му и вечан спомен!

БЕЛЕШКЕ.

ПРОСВЕТА.

Сомборска учитељска школа има ове школ године уписано у мушком одељењу 102 ученика, а у женском одељењу 137. Међу овима има 6 ученица рим. кат. вере. Мушки су сви православне вере.

Уз мушко одељење завела је тамошња Добротворна Задруга Српкиња ђачку кујну (алу-мнеум,) у којој добијају 40 ученика доручак, ручак и вечеру и то: 7 бесплатно, 5 уз месечну плату од 6 кр., 7 ученика уз месечни доплатак од 10 кр., а остали по 20 круна месечно. Надзор води проф. и перовођа задружни г. Ј. Радић. Ред је извртан.

Општи српски учитељски збор. Крагујевачки

учитељски лист „Просвета,“ доноси предлог, да се идућег школског одмора сазове у Београду општи учитељски збор свију учитеља и учитељица Срба из свих крајева и да се на том збору утврде општа васпитна правила, како да се очува и одржи духовно јединство и сродство међу омладином српском, и како да греје груди учитељске једна мисао и води једнака тежња у њиховом просветном раду. Мисао је лепа и ми ју прихваћамо и препоручујемо.

КЊИЖЕВНОСТ.

Нов лист. У Вел. Кикинди почео је од октобра месеца о. г. да излази нов недељни лист, под насловом: „Народни Гласник“, лист за народни

напредак. Власник је: Дружина: „Народног Гласника“, Штампарија: Јов. Радака, а одговорни уредник: Ника Станков. Лист ће заступати привредне, просветне и автономне интересе нашег народа у оном крају. Цена 8 К годишње.

У књижари Пахер и Кисића у Мостару, изишла је 35. свеска **Мале Библиотеке**, која је донела приповетку Николе В. Гогоља, **Шињељ**. Цена је 30 пот. (40 пара дин).

У истој књижари изишла су два мала календара:

Мостар. Српски цени календар за просту годину 1903. Година V.

Календар **Мале Библиотеке**. Година I.

Оба ова календара имају, осим календарског дела, и прогнозу времена за 1903. г.; Владлајући дом Аустријски; Вапари Босне и Херцеговине; Наредба за судове и школе у тим земљама, које празнике ваља да светкују; Телеграфске и поштанске тарифе; Таблица за претварање ока у киле, граме и друге трговачке и прометне тарифе за Босну и Херцеговину.

Цена је за Босну и Херцеговину првом календару 40 потура, а за остале земље 25 пот. или 30 пара дин., а другом 30 пот. за Босну и Херцеговину, а 20 пот. за друге земље (или 20 пара дин.).

Ова књижара је издала и „Зидни календар“ по Кр. 1:40 са биљегом, а без овог: Кр. 1:20 или 1:55 дин.

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Потписани одбор изјављује најтоплију захвалу свима госпођама Српкињама и господи Србима из страних мјеста, који се извољели уписати као добротвори наше задруге. Особито се лепо и многобројно одазвале томе Српкиње Новосаткиње приликом бављења наше председнице тамо о скупштини Савеза добротворних задруга и учинила њој и нашој задрузи велике радости уписавши се за чланове добротворе. Поред Новосаткиња уписале се у лепог броју и Српкиње из Загреба.

Нека је хвала и Београдском женском друштву, које нам је на заузимање врло госпође Љубице Луковићке, подиредседнице истог друштва извољело наредити, да нам се лист „Домаћица“ шаље бесплатно. Лена хвала и господару Васи Ђ. Вареники, трговцу из Варцар-Вакуфа што нам је послао лепо увезану књигу „Ђулићи“ и „Ђулићи увеоци.“ Сви нам Ви уљевате уверење да има у нашем народу још доста племенитих

душа, које није егоизам превладао и који не мисле, ако су они сити, да нема гладних и који не мисле ако од себе одкине залогај или мрвице шчисти па да сиротињи, да ће од глади умријети. Има у нас доста тога и то много смета нашем задругарству. Дај боже да се угледају таки на ове племените душе и да се увере да су најсветију дужност учинили у свом животу ако помогну морално и материјално роду свом. Ако савладамо у нами егоизам савладали смо и сваку недаћу нашу. Зато се молимо Господу Богу, да наше сестре Српкиње пораде свуда, да се оснивају у нашој домовини оваке Добротворне задруге које поред добротворства имају и ту цел, да се узајамно потпомажемо, храбримо и штедњом и радом морално и материјално дижемо.

У Бос. Дубици, 2. новембра 1902.

За одбор Добротворне Задруге Српкиња:

Стојка Ј. Мисаљевић,

предеједница.

ПРИЈАТЕЉИ ЛИСТА.

Коста Д. Јездић, секретар државног савета на расположењу у Београду, претплатио је више један примерак нашег листа, који се шаље српској школи у Скопљу.

ПРЕТПЛАТНИЦИМА

нашим, који нам дугују за ову и неки за прошлу годину, послали смо извештаје, колико ко дугује и молимо их врло лепо, да нам дугове подмире до краја ове године, иначе им не можемо даље лист слаати.

Уједно позивамо наше поштоване Српкиње, да се прешилате на лист и за идућу годину, а молимо их врло лепо, да у својем кругу препоруче и другима овај једини најјевтинији српски лист с ове стране, који је намењен интересима Српкиња.

Излазиће, као и досада, једанпут месечно на целом шабаку, а цена остаје као и досад: 2 круне за Аустро-Угарску, Босну Херцеговину, а за Црну Гору, Србију и друге земље 2 $\frac{1}{2}$ динара или 2 $\frac{1}{2}$ франка у злату. Прешилати се шаље у једанпут за целу годину у напред. За Србију прима за нас прешилату књижарница Велимира Валожика у Београду.

У Новоме Саду, 1. децембра 1902.

Уредништво.